

Naslov: Skozi poglede otrok

Avtor: Marjan Horvat

Rubrika/Oddaja: GLEDALIŠČE

Žanr: POROČILO

Površina/Trajanje: 608,74

Naklada: 14.699,00

Gesla: LUTKOVNO GLEDALIŠČE LJUBLJANA

Skozi poglede otrok

V odlični predstavi Kralj Matevžek Prvi neposredno demokracijo uvajajo otroci

Piše: Marjan Horvat

Mali obiskovalci postanejo ministri štirih pomembnih resorjev. / Foto: Manka Kranjec/LGL

Roman *Kralj Matjažek I.* je kmalu po izidu leta 1922 (v slovenskiščini je v prevodu Franceta Vodnika izšel leta 1958) postal ena največjih poljskih literarnih uspešnic za otroke. V njem je Janusz Korczak (1878–1942), znani poljski pediatr, pedagog, zagovornik pravic otrok in dolgoletni vodja varšavske sirotišnice za judovske otroke, odraščajočim na poljuden način predstavil zapletene teme, kot so vojna, mednarodna politika, ekonomija in revolucija. Hkrati je skušal z zgodbo o enajstletnem princu, ki po očetovi smrti zasede prestol in želi zasnovati pravičnejšo družbo, pokazati, da je otroška presoja razmerij med pravičnostjo in krivicami v svetu v svoji brezkompromisnosti včasih točnejša, kot je misel odraslih.

Korczak ni bil samo teoretik. Prepričan, da so otroci sposobni refleksije in razmisleka o svetu, v katerem odraščajo, je kot direktor sirotišnice svoje zamisli udejanjal tudi v praksi. V sirotišnici so imeli otroško sodišče, spremembe so sprejemali v nekakšnem otroškem parlamentu, izdajali so tudi otroški časopis, ki je bil redna priloga enega poljskih časnikov. Ko so nacisti zasedli Varšavo, so otroke iz sirotišnice, kot vse Jude, odpeljali v geto, nato pa v koncentracijsko taborišče Treblinka. Tudi Korczaka, ki bi se kot priznani pisatelj lahko rešil, vendar je končal z njimi v plinski celici.

Snovalci gledališke priredbe Korczakovega romana v Lutkovnem gledališču Ljubljana – naslovili so jo *Kralj Matevžek Prvi*, da bi jo ločili od zgodbe o kralju Matjažu – so ohranili bistvene sestavine romana. Hkrati pa so zgodbo posodobili in jo umestili v naš čas. Po besedah dramaturginje Petre Pogorevc so že spomlad pod vodstvom avtorice priredbe Ane Duša organizirali delavnice z otroki, da bi spoznali, kako živijo in razmišljajo in kakšni so njihovi problemi. Na

pobudo večkrat nagrajene režiserke Anje Suša, sicer dolgoletne direktorice srbskega Malega gledališča Duško Radović, pa so tekst »dopolnili« še s knjigo Janisa Varufakisa *Ta svet je lahko boljši*, v kateri je nekdanji grški finančni minister, zdaj pa vodja Gibanja za demokratično Evropo (DIEM), svoji štirinajstletni hčerki na poljuden način opisal zapleteni svet ekonomije. »*Morali smo upoštevati, da danes otroci živijo v drugačnem svetu. Več vedo in bolje so informirani o družbi, gospodarstvu in politiki,*« pravi Pogorevčeva.

Tudi Korczakov opis kraljice Klu Klu, poleg Matjažka I. ključnega lika romana, ne sodi več v današnji čas. Poljski pisatelj je otroško kraljico iz Afrike, edino zaveznico kralja Matjažka v njegovem boju proti »sika-jočim« in manipulativnim članom vlade, ki skušajo z zagovarjanjem *statusa quo* ohraniti svoje privilegije, predstavil kot temnopoltoljudožersko princeso, torej v skladu s tedanjimi kolonialnimi stereotipi. Ustvarjalci predstave so se dolgo dolgo pogovarjali, kako predstaviti njeno drugačnost, in se odločili, da Klu Klu predstavijo kot slabo vest Zahoda in zrcalo (tedanji) evropski politiki. »*V naši predstavi je Klu Klu s svojimi humanističnimi ideali preveč napredna, da bi jo politična elita sprejela in razumela. Utelega radikalizirane težnje otrok, ki si želijo, kot smo razbrali*

v pogovorih z njimi, da bi bil svet lepše urejen, pravičnejši in bolj človeški.«

Če v prvem delu predstava sledi Korczakovim zgodbi in jo posodablja, v drugem izstopi iz fikcije in besedo preda otrokom v občinstvu. Podobno kot nekoč poljski pisatelj zdaj igralci povabijo otroke, da sami – kot ministri štirih pomembnih resorjev – izrazijo svoje mnenje o nujnih spremembah v družbi. Odrasli medtem zapustijo prizorišče, da bi izpolnili test, ki so jim ga pripravili otroci. In ob vprašanih o sodobni tehnologiji in z referencami, ki jim komaj sledijo, jim postane hitro jasno, da si le umišljajo, da svet svojih otrok poznajo dobro. Kajti, kot pravi Pogorevčeva, »*otroke velikokrat poslušamo površno, imamo neko predstavo, o čem nam pripovedujejo, v resnici pa se ne poglobimo dovolj v njihov svet in jih ne povprašamo, kakšne so njihove izbire, saj večina odločamo namesto njih.*«

Predstava v tretjem delu znova preide v gledališko fikcijo. Toda snovalci predstave ne sledijo več Korczakovim tezi, da lahko otroci vladajo tudi, če je v vojni ogrožena država, temveč dajo besedo zboru ministrov, ki s sklicevanjem na člene slovenske ustave otroški parlament razpusti, nato pa najde – v času migracij aktualno – zakonsko podlago za izgon kraljice Klu Klu. S tem jasno izpostavijo »revolucionarno« tezo, da prav slepo sledenje črki zakona največkrat »izžene« vse tiste premisleke, katerih namen je izboljšati družbo.

Pogorevčeva pravi, da nihče od ustvarjalcev predstave, katere ponovitve bodo na sporedu po novem letu, seveda ne meni, da otroci lahko sodelujejo v »odrasli« politiki. S svojo predstavo pa vendarle opozarjajo, da »*jim je – v nekem modelu neposredne demokracije – vredno prisluhniti in jih je treba večkrat povprašati, kaj bi spremenili v svojem neposrednem okolju, ter se tudi ravnati skladno z njihovimi odločitvami.*« x

Odrasli morajo sredi predstave izpolniti test, ki so jim ga pripravili otroci. In hitro postane jasno, da si le umišljajo, da svet svojih otrok poznajo dobro.